

УДК 378.147:664

DOI <https://doi.org/10.32782/tnv-tech.2023.2.17>

КЕЙС-МЕТОД У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЧНОГО НАПРЯМУ (СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 181 ХАРЧОВІ ТЕХНОЛОГІЇ) НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Варнавська І. В. – кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти
Херсонського державного аграрно-економічного університету
ORCID ID: 0000-0002-3061-0665

У статті розглянуто кейс-метод як одним із методів вирішення складних проблем, які не мають чіткої структури і передбачають застосування студентами свого творчого потенціалу і креативності. Визначено, що для цього методу характерна наявність актуальної проблеми чи ситуації, дійових осіб, драматичної складової і необхідності вибору. Поряд із цим, у кейс-методі беруть участь суб'єкти, які зіштовхнулися з конкретною проблемою чи ситуацією у реальному житті. Доведено, що мета кейсів – детальний аналіз, а не оцінювання (особливо, завчасне оцінювання). Навчання за допомогою кейсів розвиває здатність аналізувати, уникати помилок, які часто виникають під час виконання конкретних завдань. Кейс має задовольняти такі вимоги: відповідати чітко поставленій меті; мати відповідний рівень складності; ілюструвати різні аспекти життя; мати національне забарвлення; бути актуальним; ілюструвати типові ситуації; розвивати аналітичне мислення; провокувати дискусію; мати кілька рішень.

З'ясовано, що участь студентів у практичній діяльності щодо опрацювання кейс-ситуації сприяла розвитку їх інтелектуальних і комунікаційних здібностей, формуванню інформаційної грамотності, а відповідно і комунікативної компетентності. Визначено, що застосування кейс-технології сприяло формуванню таких ключових і професійних компетенцій студентів технологічного напрямку: уміння швидко знайти необхідну інформацію з теми та її важливі положення; уміння користуватися здобутою інформацією у практичних ситуаціях; засвоєння конкретних знань з галузі технологій в обсязі навчального плану ЗВО, а також у розширеному обсязі. Доведено, що застосування кейс-методу у роботі зі студентами технологічного напрямку дозволяє підготувати майбутнього фахівця. Долучити його до роботи у сучасних динамічних умовах виробництва та соціуму, сформувати і розвинути компетенції, які необхідні сучасному професіоналу.

Ключові слова: кейс-метод, технологічний напрям, комунікативна компетенція, заняття з української мови (за професійним спрямуванням).

Varnavska I. V. A case method in the formation of communicative competence of students of the technological direction (specialty 181 Food technologies) in Ukrainian language classes (by professional direction)

The article examines the case method as one of the methods of solving complex problems that do not have a clear structure and requires students to use their creative potential and creativity. It was determined that it is characterized by the presence of an actual problem or situation, actors, a dramatic component and the need to make a choice. Along with this, the case method involves subjects who have encountered a specific problem or situation in real life. It has been proven that the purpose of case studies is detailed analysis, not evaluation (especially early evaluation). Thus, learning with the help of cases develops the ability to analyze, avoid mistakes that often occur during the performance of specific tasks. The case must meet the following requirements: meet a clearly set goal; have an appropriate level of complexity; illustrate different aspects of life; have a national color; be relevant; illustrate typical situations; develop analytical thinking; provoke discussion; have several solutions. It was determined that the use of case technology contributed to the formation of the following key and professional competencies of technological students: the ability to quickly find the necessary information on the topic and its important provisions; the ability to use the acquired information in practical situations; assimilation of specific knowledge in the field of technologies in the scope of the curriculum of higher education institutions, as well as in an extended scope. It has been proven that the use of the case method in working with students of the technological direction allows you to prepare a future specialist.

It was found out that the students' participation in practical activities related to working out the case situation also contributed to the development of their intellectual and communication abilities, the formation of information literacy, and accordingly, communicative competence. To involve him in the work in the modern dynamic conditions of production and society, to form and develop the competencies that are necessary for a modern professional.

Key words: case method, technological direction, communicative competence, Ukrainian language classes (for professional direction).

Вступ. На сьогодні освіту необхідно розглядати як джерело стабільного і прогресивного розвитку. Все частіше виникають нові цілі та завдання освіти, що орієнтовані на підготовку фахівців у різних професійних напрямках, здатних незалежно і ефективно вести діяльність в умовах постійно змінних тенденцій і швидкого ритму життя. Виходячи з цього, зміни стосуються і освітньої практики, а також висуваються нові вимоги до технологій в галузі освіти.

Вважаємо, що будь-яка освітня технологія має відповідати параметрам:

- дозволяти студентам самостійно організовувати процес засвоєння матеріалу;
- мотивувати студентів до різних видів діяльності;
- опрацювати різні джерела інформації, враховуючи те, що інформація є засобом організації діяльності, а не метою навчання, як було раніше;
- допускати організацію взаємодії груп;
- припускати пізнавальну діяльність у кількох напрямках.

І, нарешті, вона повинна бути технологією контекстного навчання, що дозволить вирішувати значну кількість професійних завдань.

Мета наукової роботи: проаналізувати особливості використання кейс-методу на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) як засобу формування комунікативної компетентності студентів спеціальності 181 Харчові технології.

Аналіз наукових досліджень. Метод кейсу у вітчизняній лінгводидактиці набуває все більшої популярності. Кейс-технологія як синтез проблемного навчання української мови у закладах освіти, метод проєктів, інформаційно-комунікативних технологій є об'єктом вивчення наукових досліджень З. Бакум, О. Горошкіної, С. Карамана, І. Кучеренко, А. Нищети, М. Пентиліук, Л. Рускуліс, Л. Попової, Н. Солодюк та інших дослідників.

Метод кейсів або кейс-метод є одним із методів вирішення складних проблем, які не мають чіткої структури і передбачають застосування студентами свого творчого потенціалу і креативності. Для нього характерна наявність актуальної проблеми чи ситуації, дійових осіб, драматичної складової і необхідності робити вибір. Поряд із цим, у кейс-методі беруть участь суб'єкти, які зіштовхнулися з конкретною проблемою чи ситуацією у реальному житті.

Виклад основного матеріалу. Метою застосування кейс-методу у процесі формування комунікативної компетентності студентів технологічного напряму на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) є:

- активізація і мотивація пізнавальної діяльності студентів, заохочення до опрацювання інформації, що буде необхідною в майбутній професійній діяльності фахівця в напрямі «Харчові технології»;
- актуалізація необхідності вивчення української мови, адже в вільно доступних джерелах студент знаходить багато потрібної інформації, пов'язаної із майбутньою професійною діяльністю;
- розвиток комунікативних умінь і навичок, вербальної комунікації українською мовою, що реалізується у формі діалогової взаємодії студента з комп'ютером,

із викладачем, взаємодії студентів у парах і мікрогрупах за допомогою інформаційних комп'ютерних технологій;

– формування навичок професійної комунікативної поведінки у колективі, вміння аналізувати характер міжособистісних стосунків у різних ситуаціях спілкування (під час проведення уроків і тренувань).

Особливості методу кейсів полягають у тому, що найчастіше кейс-метод здійснюється у аудиторії, тобто підготовчий етап складається з самостійної роботи і педагога та студентів поза аудиторією. Завдання викладача на цьому етапі у тому, щоб зробити відповідну підготовку, що означає:

– виявлення фактів і визначення характеру взаємовідносин учасників у процесі застосування методу – під час реалізації проблеми кейсу;

– моделювання ситуації, її початку, розвитку, завершення;

– визначення питань, аргументів і контраргументів, які можуть виникнути в учасників (питання повинні бути показником для студентів для правильного напрямку).

Студенти на підготовчому етапі вивчають наданий викладачем текст ситуації (кейсу) і виконують необхідні завдання, які до нього належать.

Варто наголосити, що мета кейсів – детальний аналіз, а не оцінювання (особливо, завчасне оцінювання). Так, навчання за допомогою кейсів розвиває здатність аналізувати, уникати помилок, які часто виникають під час виконання конкретних завдань. Кейс має задовольняти такі вимоги: відповідати чітко поставленій меті; мати відповідний рівень складності; ілюструвати різні аспекти життя; мати національне забарвлення; бути актуальним; ілюструвати типові ситуації; розвивати аналітичне мислення; провокувати дискусію; мати кілька рішень.

Враховуючи, що заняття з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» проводиться лише 1 раз на тиждень, етапи використання методу-кейсу мали лише фрагментарний характер. На кількох заняттях, коли відбувався аналіз фахової термінології доречним був цей метод.

Отже, застосування кейс-методу на заняттях передбачає такі дії:

1. Представлення кейсу

Створення ситуація психологічного комфорту і зацікавленості у діяльності; розподіл студентів за групами. За п'ять днів кожен здобувач отримував картку зі словосполученнями; на екрані були позначені висловлювання про технологічні процеси та їх значення у житті людини. Студенти повинні зорієнтуватися, «зібрати» висловлювання і таким чином розподілитися на групи. Кілька прикладів запропонованих висловлювань: Білл Гейтс: «Технології – це всього лише інструмент», Октавіо Пас: «Технології не є відображенням світу, а способом управління реальністю. Нігілізм технологій полягає не тільки в тому, що вони є найбільш досконалим вираженням волі до влади ... а також у тому, що їм не вистачає сенсу»; Алан Кей: «Технологія – це те, чого не було, коли ви народилися»; Натан Мірволд: «Ми живемо в суспільстві, де технології є дуже важливою частиною бізнесу, нашого повсякденного життя. І всі технології починаються з іскор в чийсь голові. Ідея чогось, чого раніше не існувало, але одного разу буде винайдено, може змінити все. І ця діяльність, як правило, не дуже добре підтримується». Після формування груп відводився час щодо розподілу обов'язків усередині кожної групи.

З метою аналізу/діагностики ситуації метод кейсів включає і етап діагностики ситуації, який складається з трьох частин:

– перша частина – описується реальний стан об'єкта з урахуванням конкретних параметрів;

– друга частина – має бути стан об'єкта з урахуванням конкретних параметрів;

– третя частина – порівнюються реальний і має бути стан об'єкта.

Якщо відмінностей не знайдено, практична діяльність з об'єктом може бути продовжена. Якщо ж відмінності вдається зафіксувати, визначається тип цих відмінностей і розробляються можливі способи їх усунення.

2. Ознайомлення зі змістом кейсу

На цьому етапі відбулося ознайомлення здобувачів із його змістом: кожна група отримала картку з інформацією і питаннями для обговорення. Майбутні фахівці технологічного напрямку аналізували фактичний матеріал про «біологічно активні добавки (БАД)» за питаннями: 1) яка мета застосування біологічно активних добавок; 2) як БАДи впливають на організм людини? Здобувачі орієнтувалися на запропоновані теоретичні положення:

Теоретичні положення № 1

Біологічно активні добавки (БАД) – речовини або їх суміші, що використовуються для надання раціону харчування спеціальних лікувальних чи лікувально-профілактичних властивостей.

Спеціальні харчові продукти (СХП) – лікувальні, дієтичні, лікувально-профілактичні та біологічно активні харчові добавки, продукти дитячого харчування та харчування для спортсменів.

Харчові добавки (ХД) – природні чи синтетичні речовини, які спеціально вводяться у харчовий продукт для надання йому бажаних властивостей.

Нормативні документи – стандарти, технічні умови, інші нормативно-технічні документи на продукцію, а також державні санітарні норми, правила, гігієнічні нормативи (санітарні норми) – обов'язкові для виконання нормативні документи, що визначають критерії безпеки та (або) нешкідливості для людини факторів виробничого та природного навколишнього середовища і ставлять вимоги щодо забезпечення оптимальних чи допустимих умов праці і життєдіяльності людини [3].

Теоретичні положення № 2

Дієтичні добавки можуть бути корисні для людей з певними медичними показаннями. Ці показання має визначити лише лікар. Наприклад, дорослим, у яких остеопороз, часто потрібна додаткова доза вітаміну D та кальцію. Зокрема, вони необхідні людям з хворобою Крона або целиацією, коли виникають труднощі з засвоєнням певних поживних речовин. В іншому випадку – найкращим варіантом є забезпечення організму вітамінами та мінералами з допомогою здорового раціону харчування.

Проте навіть під час вживання БАДів, не варто забувати про звичайну здорову їжу. Жодна добавка не здатна замінити повноцінний раціон. Саме їжа має бути першоджерелом всіх корисних речовин.

Зважаючи на всі ризики, пов'язані з прийомом добавок – завжди консультируйтесь з лікарем щодо їх споживання. А якщо прийшли до іншого фахівця, який не знає, що ви приймаєте БАДи, завжди кажіть йому про це. Адже взаємодія деяких добавок з ліками може мати небезпечні наслідки для здоров'я [2].

Теоретичні положення № 3

Біологічно активна добавка (БАД або як зазначено в українському законодавстві – «дієтична добавка») – це вітамінні, вітамінно-мінеральні або трав'яні яні добавки окремо та/або в поєднанні у формі пігулок, таблеток, порошоків, які приймаються перорально одночасно з їжею або додаються до їжі в межах фізіологічних норм, для додаткового, у порівнянні зі звичайним харчуванням, споживання

цих речовин. Дієтичні добавки (БАДи) також містять або включають різні речовини або суміші цих речовин, у тому числі протеїни, вуглеводи, амінокислоти, їстівні масла, екстракти рослинних і тваринних матеріалів, що вважаються необхідними або корисними для харчування та загального самопочуття людини.

В 2015 році в ході реформування системи охорони здоров'я процедура реєстрації БАДів була змінена. У зв'язку з цим висновки санітарно-епідеміологічної експертизи на Баді не видаються. Їм на зміну прийшли інші документи, що підтверджують якість та безпеку дієтичних добавок, а саме:

- протокол лабораторних досліджень на дієтичні добавки;
- узгодження тексту етикетки;
- звіт про віднесення продукції до категорії БАДів (дієтичних добавок) та на відповідність добавки українському та європейському законодавству;
- *сертифікат відповідності на БАД (дієтичну добавку)* [4].

3. Дискусії щодо основних положень

За підсумками аналізу цієї інформації була організована дискусія за такими проблемними питаннями: «Які підходи до створення та місце БАДів у системі здорового харчування?» «Які основні джерела виробництва дієтичних добавок?»

У процесі дискусії дуже важливо, щоб кожний учасник міг висловитись, але при цьому його позиція має бути аргументована та уточнена. Також маєтись на увазі і активізація тих учасників, які обговорюють пасивну позицію, і стримування найбільш активних.

Не менш важливо враховувати емоційний і проблемний аспекти. Емоційний аспект має на увазі управління емоційними станами здобувачів, а проблемний – вицелювання найважливіших питань і концентрацію уваги учасників саме на них. За підсумками дискусії здобувачі дійшли до важливих висновків.

4. Організація обговорення кейсу

На цьому етапі здобувачам кожної групи запропоноване ознайомлення із роботою основних виробників біологічно активних добавок. Так, наприклад, однією із найвідоміших компаній-виробників є «Біолайт». При виведенні на ринок нових продуктів будь-який виробник несе певний ризик; компанія запрошує до співпраці партнерів на взаємовигідних умовах. Основним принципом компанії «Біолайт» є контроль якості виробничого процесу та отриманого товару. Тільки працюючи з сучасним обладнанням можна бути впевненим в якості і гарантувати безпеку для здоров'я своїх споживачів. «Біолайт» надає комплексні послуги: від розробки рецептури, закупівлі компонентів, до таблетування, капсулювання, фасування і упакування товару в форму на вибір клієнта.

Завдання: обговорити питання «Чи можливо створити таке товариство/компанію у м. Херсоні?»

Одноголосно студенти біолого-технологічного факультету стверджували, що подібні товариства/компанії мають велику користь. І тому перспективною у нашому місті може бути спроба організувати такі товариства, організації щодо виготовлення дієтичних добавок. Далі було обговорення питання: які знання потрібні для організації подібних товариств?

У результаті дискусії підлітки визначили певні питання, які необхідно опрацювати, тобто проаналізувати, відшукати додаткову інформацію, для досягнення мети.

5. Презентації

Були визначені завдання для групової роботи і взаємодії здобувачів чотирьох груп. Робота над виконанням цих завдань відбувалася протягом тижня. Студенти

працювали самостійно, роль викладача у цьому випадку полягала в проведенні консультацій і допомозі у відборі та аналізі інформації.

Далі на заняттях кожна група презентувала проаналізований та опрацьований матеріал.

6. Підбиття підсумків роботи

Після кожної презентації відбувалося обговорення із елементами дискусії з таких питань: «Як ви вважаєте, що є першим кроком для створення подібних товариств/компаній?» Спільними зусиллями підлітки зробили висновок, що створення організацій, компаній починається із розробки бізнес-плану. Аспекти роботи подібних компаній і удосконалення цього напрямку – обговорили здобувачі. Завершали розгляд цієї проблеми (реалізація основного замислу та мети розглянутої кейс-ситуації): визначити можливості та перспективи майбутніх фахівців в галузі харчова технологія.

Висновки. Таким чином, застосування кейс-технології сприяло формуванню таких ключових і професійних компетенцій студентів технологічного напрямку:

- уміння швидко знайти необхідну інформацію з теми та її важливі положення;
- уміння користуватися здобутою інформацією у практичних ситуаціях;
- засвоєння конкретних знань з галузі технологій в обсязі навчального плану ЗВО, а також у розширеному обсязі.

Як завершення можна використовувати також такі варіанти: подати коротке резюме на підставі висновків, зроблених протягом заняття; поставити додаткові питання, які в процесі заняття не обговорювалися; надати нові дані (якщо діагностика кейсу не дозволила вирішити проблему, можна запропонувати додаткові дані з теми подальшого розвитку подій, реалізованих у кейсі).

Участь студентів у практичній діяльності щодо опрацювання кейс-ситуації сприяла також розвитку їх інтелектуальних і комунікаційних здібностей, формуванню інформаційної грамотності, а відповідно і комунікативної компетентності.

На нашу думку, застосування кейс-методу у роботі зі студентами технологічного напрямку дозволяє підготувати майбутнього фахівця. Долучити його до роботи у сучасних динамічних умовах виробництва та соціуму, сформувати і розвинути компетенції, які необхідні сучасному професіоналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Варнавська І.В. Специфіка використання кейс-методу на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням). *Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference “Scientific Research in XXI Century”* (December 16–18, 2019). Ottawa, Canada : Methuen Publishing House, 2019. P. 129–138.
2. Міністерство охорони здоров'я України. «Що таке БАДи і чи корисні вони для здоров'я» URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/shcho-take-badi-i-chi-korisni-voni-dlya-zdorovya-moz>
3. Наказ про організацію державного контролю за якістю та безпекою спеціальних харчових продуктів, біологічно активних добавок та харчових добавок. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0556-99#Text>
4. Реєстрація та сертифікація БАД (дієтичних добавок). URL: <https://brand-ua.com.ua/ua/p10007024-reyestratsiya-sertifikatsiya-bad.html>

REFERENCES:

1. Varnavska I.V. (2019). Spetsyfika vykorystannya keys-metodu na zanyattakh z ukrayinskoyi movy (za profesiynym spryamuvannyam) [The specifics of the use of the case method in Ukrainian language classes (for professional orientation)]. *Protsedury 1st International Scientific and Practical Conference "Scientific Research in XXI Century"* (12–18 hrudnya, 2019). Ottawa, Canada: Methuen Publishing House. 129–138 [in Ukrainian].
 2. Ministerstvo okhorony zdorovya Ukrayiny. "Shcho take BADy i chy korysni vony dlya zdorovya" [What are dietary supplements and are they good for health] URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/shcho-take-badi-i-chi-korisni-voni-dlya-zdorovya-moz> [in Ukrainian].
 3. Nakaz pro orhanizatsiyu derzhavnoho kontrolyu za yakistyu ta bezpekoyu spetsialnykh kharchovykh produktiv, biolohichno aktyvnykh dobavok ta kharchovykh dobavok. [Order on the organization of state control over the quality and safety of special food products, biologically active additives and food additives]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0556-99#Text> [in Ukrainian].
 4. Reyestratsiya ta sertyfikatsiya BAD (diyetychnykh dobavok). [Registration and certification of dietary supplements (dietary supplements)]. URL: <https://brand-ua.com.ua/ua/p10007024-reyestratsiya-sertyfikatsiya-bad.html> [in Ukrainian].
-